

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 8 mars 1940 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av stadsägorna nr 887, 888 och 891 i Västerås stad.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 19 januari 1940 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 29, har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, under punkt 26:o föreslagit riksdagen medgiva,

att de delar av stadsägorna nr 887, 888 och 891 i Västerås stad, vilka icke innefattas i ett av 1939 års lagtima riksdag lämnat medgivande (proposition nr 132, punkt 10:o; R. skr. nr 147) till försäljning av vissa lotter av stadsägorna och som å en av distriktslantmätaren R. Grebius år 1937 upprättad karta utmärkts inom heldragna röda gränslinjer, må försälas i två lotter, nämligen

en lott om cirka 0.2500 hektar — utgörande den del av stadsägan nr 887, som å kartan utmärkts med blå krillinje och som omfattar viss del av den å kartan angivna ägofiguren nr 510 — till Kristliga föreningen av unga män i Västerås mot en köpeskilling, beräknad efter 20 öre per kvadratmeter, och

en lott om cirka 490.7615 hektar — utgörande återstoden av ifrågavarande delar av stadsägorna nr 887, 888 och 891 — till Västerås stad mot en köpeskilling av 550,000 kronor;

skolande i fråga om försäljningarna i övrigt gälla,

beträffande båda lotterna, *dels* att lotterna försälas i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1940, *dels* att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningarna, *dels* att förbehåll göres för de jämkningar i lotternas gränser och arealer, som vid avstyckningsförrättning kunna befinnas erforderliga, *dels* att köpare tillförbindas att, därest kronan eventuellt nödgas till arrendatorn Dagmar Lindqvist utgiva ersättning för av henne verkställd höstplöjning, trädesbruk och sådd, gottgöra kronan för vad kronan i sådant hänseende erlagt beträffande respektive lott, *dels*, därest elektrisk ledning tillhörande vattenfallsstyrelsen är framdragen över någon av de till försäljning avsedda lotterna, *att* köpare av sådan lott såsom ägare av densamma medgiver vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av lägenheten Söderfors 1² i Älvkarleby socken av Uppsala län rätt att kostnadsfritt för all framtid bibehålla

ifrågavarande ledning samt borttaga för ledningen hinderliga och för ledningens säkerhet farliga träd och buskar med skyldighet för vattenfallsstyrelsen att ersätta därvid uppkommande skada och intrång, att vattenfallsstyrelsens personal skall erhålla obehindrat tillträde till den försålda fastigheten för ledningens tillsyn och underhåll samt reparation av densamma, därvid möjligen uppkommande skada skall ersättas av vattenfallsstyrelsen, att de träd och buskar, som fällas för ledningens bibehållande, skola tillhöra ägaren av den försålda fastigheten och må tillvaratagas av denne, att till säkerhet för nämnda rättighet må meddelas inteckning i den försålda fastigheten, samt att, innan sådan inteckning meddelas, ägaren av den försålda fastigheten skall vara skyldig att vid överlåtelse av densamma eller del därav göra förbehåll om ifrågavarande rättigheters bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll, dels att innehavare av andra över lotterna med vederbörliga tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för lotternas köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, dels ock att, därest ifrågasatt reglering av Mälarens vattenstånd kommer till utförande, köpare av lott icke skall äga påfordra ersättning av domänstyrelsen eller annan på grund av nämnda reglering under förutsättning att kostnader för samma reglering icke påföras köparen;

beträffande lotten om cirka 0.2500 hektar, att köpeskillingen för densamma erlägges kontant vid tillträdet samt att i övrigt vid försäljningen bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, ävensom

beträffande lotten om cirka 490.7615 hektar, att staden till länsstyrelsen i Västmanlands län, som har att i fråga om försäljningen utfärda nödiga köpehandlingar, erlägger köpeskillingen i tiondelar under loppet av tio år, därvid första avbetalningen skall verkställas vid köpekontraktets undertecknande och följande avbetalningar skola ske vid ingången av varje kalenderår med början den 1 januari 1941, att å ogulden del av köpeskillingen skall erläggas ränta efter 3 procent per år i samband mer erläggandet av till betalning förfallande amorteringar å köpeskillingen, att staden vid tillträdet av egendomen till arrendatorn av densamma utbetalar ersättning med 47,408 kronor 96 öre, med rätt för staden att å köpeskillingen avdraga ett belopp av 19,313 kronor 98 öre, motsvarande hälften av skillnaden mellan å ena sidan ersättningsbeloppet 47,408 kronor 96 öre och å andra sidan ett belopp av 8,781 kronor, utgörande beräknad ersättning för arrendatorn tillhöriga andelar i mjölkcentralen i Västerås ävensom för arrendatorn tillskyndad förlust på grund av omöjlighet att fullgöra kontrakterad mjölkleverans, att kronan äger uppbära den ersättning för brister, som arrendatorn vid arrendets frånträdande kan befinnas skyldig utgiva, samt att lagfarts- och övriga med köpet förenade kostnader skola erläggas av staden.

I en den 10 februari 1939 dagtecknad proposition, nr 132, underställde Kungl. Maj:t under punkten 10:o riksdagens prövning frågan om den framtida dispositionen av stadsägorna nr 887 (Johannisberg) samt nr 888 och 891 (Gränsta) i Västerås stad, vilka motsvarade i kronans ägo kvarvarande delar av kronoegendomen Johannisbergs Kungsladugård nr 1—7 om 7 mantal med underlydande hemmanen Gränsta nr 1 och 2 om tillhoppa 2 mantal, som förut ingått i Lundby socken av Västmanlands län. Beträffande egendomens beskaffenhet samt vad i nämnda ärende förekommit rörande dispositionen av densamma må här erinras om följande.

Egendomen vore belägen invid Mälaren, som begränsade densamma i öster, och på ett avstånd från Västerås stads centrum av cirka 5 kilometer. Egendomens areal utgjorde 541.4890 hektar, därav 200.8870 hektar åker och tomt, 27.9500 hektar äng, 101.6670 hektar avrösningsjord och 210.9850 hektar impediment, detta senare till huvudsaklig del eller till 203.8500 hektar vattenområde. Åkerjorden bestod till hälften av styv lerjord, medan övrig åker utgjordes av lättare lerjord. Egendomen hade del i Tuhundra härads allmänning. Taxeringsvärdet utgjorde 178,100 kronor, därav 171,200 kronor för jordbruket och 6,900 kronor för skog.

Vid uppskattningsförrättning å egendomen under åren 1936 och 1937 hade uppskattningsnämnden förordat, att egendomen skulle uppdelas i lotter och i sin helhet försäljas. Vid egendomens västra gräns skulle avskiljas 6 med litt. B—G betecknade lotter med en sammanlagd areal av 46.7945 hektar — därav 37.7010 hektar åker, 1.3390 hektar äng, 6.5180 hektar avrösningsjord och 1.2365 hektar impediment — och med saluvärde av tillhoppa 29,880 kronor, vilka vore avsedda att såsom utökningslotter tilläggas vissa från egendomen förut försälda mindre jordbruk. Vidare skulle en lott om sammanlagt 3.6830 hektar av stadsägan nr 887 — av vilken lott 1.0885 hektar utgjorde åker, 1.4750 hektar äng och 1.1195 hektar avrösningsjord — försäljas till Kristliga föreningen av unga män mot ett saluvärde av 9,900 kronor; lotten motsvarade delvis mark, som föreningen redan innehade på arrende. Återstoden av egendomen borde enligt nämndens mening försäljas i en lott till Västerås stad. Denna lott åsattes ett saluvärde av i runt tal 792,000 kronor. Vid förvärv av lotten skulle staden förpliktas övertaga ansvaret för vissa i uppskattningsinstrumentet angivna, av egendomens arrendator framställda ersättningsanspråk.

Domänstyrelsen meddelade, att mellan styrelsen och Västerås stad förda underhandlingar rörande stadens inköp av sistnämnda lott icke fört till resultat, men förordade försäljning av övriga 7 lotter av egendomen i huvudsaklig överensstämmelse med uppskattningsnämndens förslag.

I enlighet med i propositionen framlagt förslag lämnade 1939 års lagtima riksdag (R. skr. nr 147) medgivande till försäljning under vissa villkor av dels förenämnda 6 för utökning av vissa jordbruk avsedda lotter, samtliga med tillträdesrätt den 14 mars 1940, och dels lotten om 3.6830 hektar till Kristliga föreningen av unga män, med tillträdesrätt räknat från den 14 mars 1939. Statsmakternas beslut i ämnet har meddelats domänstyrelsen i brev den 13 april 1939.

I skrivelse den 16 januari 1940 har domänstyrelsen underställt Kungl. Maj:ts prövning uppkommen fråga angående försäljning jämväl av den del av stadsägorna nr 887, 888 och 891, som icke avsågs i förut angivna pro-

position och riksdagsskrivelse. Styrelsen har därvid meddelat, att lotten om 3.6830 hektar numera försålts till Kristliga föreningen av unga män i Västerås samt att övriga delar av stadsägorna för tiden den 14 mars 1939—14 mars 1940 utarrenderats i två lotter, den ena med en areal av 2.5 hektar till nämnda förening mot en avgäld av 50 kronor, och den andra, utgörande återstående delar av egendomen, till fru Dagmar Lindqvist mot en avgäld, utgående med dels 50 hektoliter vete, 50 hektoliter blandsäd, hälften korn och hälften havre, samt 505 kilogram smör att lösas med penningar efter senast fastställda pris enligt litt. A i den för länet gällande markegångstaxan, och dels därutöver 2,500 kronor. I övrigt framgår av domänstyrelsens skrivelse jämte övriga till ärendet hörande handlingar i huvudsak följande.

Efter den 14 mars 1940 eller den tidpunkt, vid vilken försäljningarna av de till utökning av jordbrukslägenheter avsedda områdena skola vara genomförda, komme den del av stadsägorna, som kronan fortfarande ägde, att ha en areal av 491.0115 hektar, därav 162.0975 hektar tomt och åker, 25.1360 hektar äng, 94.0295 hektar avrösningsjord och 209.7485 hektar impediment. Området, som bland annat innesluter större delen av den förutvarande huvudgården med åbyggnader och som i det följande betecknas såsom egendomen, begränsas i öster av Mälaren; dess gräns i väster är å en av distriktslantmätaren R. Grebius över kungsladugårdens alla ägor år 1937 upprättad karta utmärkt med röd heldragen linje.

Kristliga föreningen av unga män i Västerås har i en av domänintendenten i Västmanlands län till domänstyrelsen ingiven skrift anhållit att för utökning av den lott av egendomen, som föreningen förut inköpt, få förvärva ett söder om densamma beläget, i föreningens nuvarande arrendelott ingående område om cirka 2,500 kvadratmeter. Området motsvarar å den av distriktslantmätaren Grebius upprättade kartan en del av ägofigur 510 och har å kartan utmärkts med blå gränslinje.

Föreningens framställning har tillstyrkts av *domänintendenten* i länet, som för området föreslagit ett saluvärde, beräknat efter 20 öre per kvadratmeter.

Vidare ha förhandlingar ånyo upptagits mellan domänstyrelsen och *Västerås stad* angående försäljning till staden av egendomen. Från stadens sida har upplysts, att vissa områden av ifrågavarande egendom på grund av sin närbelägenhet till stadens centrum utgjorde lämplig plats för anläggande av ett flygfält, vilket staden hade för avsikt att anordna för privat flygverksamhet och som möjligen kunde i framtiden inlemmas i stadens allmänna kommunikationsväsende; fältet kunde dessutom förväntas komma att tagas i anspråk såsom reservflygfält för flygvapnet. Flygfältets anläggning vore av betydelse för staden även därigenom, att dess iordningställande beredde staden en beaktansvärd tillgång på kommunala beredskapsarbeten.

Vid förhandlingarna har försäljningsobjektet fastställts såsom egendomen med undantag av det mindre område, som Kristliga föreningen av unga män önskar förvärva.

Preliminär överenskommelse har träffats om försäljning av egendomen med nämnda undantag till staden mot en köpeskilling av 550,000 kronor. Köpeskillingen skulle erläggas i tiondelar under loppet av tio år sålunda, att första avbetalningen skulle verkställas vid köpekontraktets underskrivande och att därpå följande avbetalningar skulle ske vid ingången av varje kalenderår med början den 1 januari 1941. Å ogulden del av köpeskillingen skulle

i samband med avbetalningarna å köpeskillingen erläggas ränta, beräknad efter tre procent per år. Lagfarts- och övriga med köpet förenade kostnader skulle erläggas av staden. Då egendomens arrendator, fru Dagmar Lindqvist, i anledning av den ifrågasatta försäljningen framställt anspråk på ersättning dels för henne tillhöriga, å egendomen varande byggnader och anläggningar, dels ock för viss henne genom försäljningen förorsakad förlust, ha domänstyrelsen och staden därjämte överenskommit, att, sedan klarhet vunnits i vilken omfattning och till vilka belopp ersättning till arrendatorn skall utgå, styrelsen och staden skola svara med hälften var för nämnda ersättningsbelopp.

Vid sammanträde den 5 december 1939 mellan domänintendenten och representanter för Västerås stad, å ena sidan, och arrendatorn, å andra sidan, har förslag framlagts, att ersättning skulle till arrendatorn utgå i den omfattning och med de belopp, som framgå av följande uppställning:

	Kronor
för byggnader	11,247:—
» vattenledning	4,080:—
» elektrisk anläggning	18,930:96
» invallning	1,000:—
» gårdesgårdar	2,000:—
» telefonledning	300:—
» mjölkmaskinanläggning	1,070:—
» andelar i mjölkcentralen i Västerås	580:—
» uppkommen förlust genom hävande av ett med mjölkcentralen träffat, till den 31 oktober 1942 gällande kontrakt	8,201:—

Summa kronor 47,408:96.

Arrendatorn Dagmar Lindqvist har godkänt förslaget.

För egen del har domänstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Styrelsen tillstyrker försäljning till Kristliga föreningen av unga män i Västerås av det i dess arrende ingående området om 2,500 kvadratmeter. Köpeskillingen bör erläggas kontant. Vid områdets försäljning böra i övrigt bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

De villkor för genomförande av försäljning till Västerås stad av återstoden av egendomen, om vilka preliminär överenskommelse träffats mellan styrelsen och staden, motsvara — särskilt beträffande köpeskillingen — icke de vid uppskattningsförrättningen för överlåtelse av i huvudsak samma område föreslagna villkoren. Med hänsyn till det icke allenast för staden utan jämväl för landet i dess helhet gagnande och viktiga mål, som staden skulle förverkliga genom förvärvet, har styrelsen emellertid ansett sig böra moderera sina anspråk på vederlag och förordar därför försäljning av egendomen på de överenskomna villkoren. Styrelsen kan likväl icke biträda uppgörelsen med Västerås stad angående ersättning till arrendatorn Lindqvist, såvitt densamma innebär, att kronan skulle bestrida hälften av ersättningen till henne för andelar i mjölkcentralen i Västerås ävensom för den förlust, som på grund av arrendatorns frånträdande av egendomen den 14 mars 1940 kommer att tillskyndas henne till följd därav, att hon blir urstundsatt att fullgöra ett av henne i egenskap av andelsägare åliggande kontrakt om mjölkleverans till den 31 oktober 1942. Styrelsen anser sålunda, att kronan icke bör bidra till gäldande av ifrågavarande båda poster å ett sammanlagt belopp av 8.781 kronor. Staden blir nämligen såsom ägare av egendomen ge-

nom övertagande av arrendatorns andelar i mjölkcentralen i tillfälle att få mjölkkontraktet överflyttat på sig, och då staden vid sådant förhållande kommer att ensam få åtnjuta de fördelar, som genom kontraktet tillförsäkras andelarnas innehavare, synes det vara riktigt, att staden ensam såväl löser andelarna som lämnar arrendatorn kompensation för henne åsamkad förlust.

Västerås stads drätselkammare har den 4 januari 1940 avlåtit skrivelse till stadsfullmäktige i staden med hemställan att stadsfullmäktige måtte förklara sig villiga att under förutsättning av vederbörligt medgivande till försäljningen förvärva ifrågavarande salulott på de nu av domänstyrelsen angivna villkoren.

Departementschefen har med hänsyn till vad i ärendet förekommit ansett sig kunna giva sin anslutning till domänstyrelsens försäljningsförslag.

Utskottet.

Enligt vad av propositionen framgår, har vid den i ärendet hållna uppskattningsförrättningen den del av förevarande egendom, som är avsedd att försälas till Västerås stad, åsatts ett saluvärde av i runt tal 792,000 kronor. Domänstyrelsen har anfört, att styrelsen, med hänsyn till det icke allenast för staden utan jämväl för landet i dess helhet gagnande och viktiga ändamål — nämligen anläggandet av ett civilt flygfält — som staden skulle tillgodose genom ifrågavarande fastighetsförvärv, ansett sig böra nedsätta anspråken på vederlag till 550,000 kronor.

Departementschefen har med hänsyn till vad i ärendet förekommit tillstyrkt, att ifrågavarande försäljning må äga rum på omförmälda av domänstyrelsen angivna villkor. Utskottet, som vid besök å egendomen inhämtat, att viss del av densamma synes lämpa sig för anordnande av ett flygfält, har vid sådant förhållande intet att erinra mot att försäljningen äger rum för den föreslagna köpeskillingen. Utskottet förutsätter emellertid, att Västerås stad förbinder sig att å egendomen anlägga flygfält och att anläggningen blir av den beskaffenhet, att densamma i händelse av behov kan komma till användning jämväl för militärt ändamål.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla förevarande framställning.

Stockholm den 8 mars 1940.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Eriksson, Gabrielsson, Granath, Mannerskantz, Anderberg, Svedberg* och *Gottfrid Karlsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Uddenberg, Olsson* i Rödningberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Carlström, Casenberg, Ericsson* i Sörsjön och *Persson* i Grytterud.